

Kirje

4.3.2022

VN/705/2022
VN/705/2022-MMM-1

Leader-ryhmät (1. vaiheen hakemuksen jättäneet hakijat)

Hakuohje paikalliseksi toimintaryhmäksi eli Leader-ryhmäksi

Maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa tällä kirjeellä hausta EU:n maaseuturahastosta tukea saavaksi paikalliseksi toimintaryhmäksi eli Leader-ryhmäksi rahoituskaudella 2023–2027.

Tausta

Leader-toimintatavasta eli yhteisölähtöisestä paikallisesta kehittämisestä säädetään EU:n yleisasetuksessa (EU) 2021/1060¹, joka julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 30.6.2021 sekä CAP-suunnitelma-asetuksessa (EU) 2021/2115², joka julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 6.12.2021. (Liite 1: Lista Leaderiä koskevista EU-säädöksistä ja keskeiset artikkelit yleisasetuksesta.)

Euroopan komission mukaan monialainen ja paikkaperustainen Leader-toimintatapa on tarpeen paikallisyhteisöjen kohtaamiin monitahoisiin haasteisiin vastaamiseksi. Leader-toimintatapa edistää maaseudun ihmisten hyvinvointia kestävä kehityksen eri osa-alueilla. Leader-toimintatapa perustuu seitsemään periaatteeseen: 1) julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus paikallisessa toimintaryhmässä eli Leader-ryhmässä, 2) alueperustaisuus, eli toimiminen paikalliseen kehittämiseen sopivalla alueella, 3) monialainen paikallinen kehittämisstrategia, 4) alhaalta ylös lähtevä hallinto, 5) yhteistyö, 6) verkostoituminen ja 7) innovatiivisuus paikallisessa kontekstissa.

Valtioneuvosto hyväksyi 16.12.2021 Suomen CAP-suunnitelmaesityksen 2023–2027 lähetettäväksi Euroopan komissiolle. Maa- ja metsätalousministeriö lähetti esityksen Euroopan komissiolle 22.12.2021. Vuoden 2022 aikana käydään neuvotteluja komission kanssa sekä valmistellaan kansalliset säädökset ja toimeenpano siten, että CAP-suunnitelman toimeenpano, mukaan lukien Leader-ryhmien toiminta, käynnistyy vuonna 2023.

Suomen CAP-suunnitelmaesityksen mukaan Leader-toiminnalla voidaan parantaa maaseudun elinvoimaisuutta ja eri ryhmien välistä tasa-arvoa sekä luoda edellytyksiä paikallisiin tarpeisiin perustuvien palveluiden ja elinkeinojen kehittämiselle. Paikallisten voimavarojen käyttöön saamiseksi tarvitaan ihmisten ja yhteisöjen aktivoitua ja neuvontaa sekä rahoitusta ideoiden

¹ Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2021/1060 (yleisasetus)

² Jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maaloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöksistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2021/2115 (suunnitelma-asetus)

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

toteuttamiseksi. Leader on osoittautunut hyväksi malliksi tällaiseen toimintaan, joten sitä on syytä jatkaa ja edelleen vahvistaa. Tavoitteena on, että paikalliset kehittämisstrategiat kattavat Suomen kaikki maaseutualueet. (Liite 2: Suomen CAP-suunnitelmaesityksen Leader-toimenpide)

Leader-ryhmien hakuprosessi

Leader-ryhmien haku kaudelle 2023–2027 on kaksivaiheinen. Haun ensimmäisessä vaiheessa kuvattiin Leader-ryhmän toiminta-alueita ja toimintaa ja toisessa vaiheessa valmistellaan paikallinen kehittämisstrategia.

Maa- ja metsätalousministeriö ohjeisti Leader-ryhmien haun ensimmäisestä vaiheesta 6.4.2020 ja tarkensi hakuohjetta 8.12.2020 ja 19.3.2021 (VN/5498/2020). Haun ensimmäisessä vaiheessa 31.5.2021 mennessä hakemuksia jätettiin 52 kappaletta. Maa- ja metsätalousministeriö antoi hakijoille Leader-valintakomitean ja ulkopuolisen arvioitsijan palautteen 19.11.2021. Palautetta annettiin erityisesti alueen kuvauksesta ja tarveanalyysistä, dynaamisesta verkostanalyysistä ja osallistavasta valmisteluprosessista. Palautteen tavoitteena on auttaa hakijoita toisen vaiheen hakemusten valmistelussa ja oman toimintansa kehittämisessä. Hakemusten ensimmäisen vaiheen palaute ja arvio eivät vaikuta suoraan ryhmien rahoituskehyksiin. Hakijoiden tulee kuitenkin ottaa palaute huomioon ja kuvata toisen vaiheen hakemuksissa, millä tavoin palaute on huomioitu.

Ensimmäisen vaiheen haun ohjeistuksessa ja palautteessa kuvattiin mm. tarkemmin strategian osaksi tulevan tarveanalyysin tekemistä SWOT-analyysin avulla. Myös dynaamista verkostanalyysia kuvattiin tarkemmin haun ensimmäisessä vaiheessa ja dynaamisen verkostanalyysin tekemiseen järjestettiin myös koulutusta. Nämä ohjeistukset ovat edelleen ajankohtaisia ja niitä kannattaa hyödyntää myös haun toisessa vaiheessa.

Toisen vaiheen hakemukset tulee palauttaa alla kuvatun mukaisesti viimeistään 23.6.2022 (pois lukien liitteet 3 ja 4 viimeistään 14.10.2022 ja liite 5 viimeistään 31.12.2022). Maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa myöhemmin tarkemmin hakemuksen liitteestä 3 (ELY-Leader-yhteistyösopimus) ja liitteestä 5 (rahoitettavien hankkeiden valintakriteerit).

Leader-valintakomitea käsittelee hakemukset ja tekee esityksen hyväksyttävistä strategioista ja niiden rahoituskehyksistä maa- ja metsätalousministeriölle. Hakemusten arvioinnissa hyödynnetään myös ulkopuolista arviointia. Tavoitteena on, että maa- ja metsätalousministeriö voi tehdä päätöksen hyväksyttävistä Leader-ryhmistä ja niiden rahoituskehyksistä vuoden 2023 alussa sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt Suomen CAP-suunnitelman ja kansallinen lainsäädäntö on voimassa. Kun Leader-ryhmät ovat saaneet maa- ja metsätalousministeriön päätöksen, on niiden mahdollista päivittää strategiansa tavoitteita vastaamaan saatua rahoituskehystä. Maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa tästä myöhemmin tarkemmin.

Leader-toimenpide CAP-suunnitelmassa: Leaderin käytössä olevat välineet ja Leader-ryhmää koskevat vaatimukset

Leader-toimenpide sisältää kolme alatoimenpidettä: paikallista kehittämisstrategiaa toteuttavat toimet, toimintaraha ja valmistelutuki. Paikallista kehittämisstrategiaa toteuttavat toimet voivat sisältää kehittämistukia ja maaseudun yritysrahoitusta. Kehittämistuet voivat olla yhteistyöhankkeita (ml. älykkäät kylät -hankkeet), koulutus- tai tiedonvälityshankkeita tai yleishyödyllisiä investointeja. Maaseudun yritysrahoitus voi olla yritystoiminnan käynnistämistä (ml. omistajanvaihdoksen tukeminen ja maatalouden kokeilutuki), kehittämistä tai yritysinvestointeja. Toimet toteutetaan pääosin paikallisesti, mutta yhteistyöhankkeet ja koulutus- ja tiedonvälityshankkeet voivat olla myös alueellisia, alueiden välisiä ja kansainvälisiä.

Leader-ryhmän tulee olla oikeustoimikelpoinen toimija, esimerkiksi rekisteröity yhdistys. Leader-ryhmän tulee toiminnassaan noudattaa Leader-periaatteita: monialaisuus, alueperusteisuus, paikallinen kumppanuus, innovatiivisuus, alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö, alhaalta ylös - lähestymistapa ja verkostoituminen.

Leader-ryhmän toiminta-alue tulee olla paikalliselle kehittämiselle sopiva, jossa maaseutualueiden asukkaita on pääsääntöisesti vähintään 20 000 ja korkeintaan 150 000. Leader-ryhmän toiminta-alueella on oltava vähintään kaksi kuntaa tai osia kahdesta kunnasta ja toiminta-alueen tulee olla pienempi kuin ELY-keskusalue. Sama alue voi kuulua vain yhteen Leader-ryhmään.

Alueen kuntien tulee sitoutua rahoittamaan vähintään 20 prosenttia Leader-ryhmän julkisesta rahoituksesta vuosittaisen kertasuoritusperiaatteen mukaisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että kunta ei voi kohdentaa rahoitusosuuttaan hankekohtaisesti tai asettaa rahoitukselle muita ehtoja.

Leader-ryhmän toiminnassa tulee olla mukana riittävän suuri ja laajapohjainen joukko alueen toimijoita. Mukana tulee olla paikallisten asukkaiden, yhteisöjen, elinkeinoelämän ja julkisen hallinnon toimijoita. Kaikilla alueen toimijoilla tulee olla mahdollisuus liittyä Leader-ryhmän jäseneksi. Säännöt eivät saa rajata toimijoita pois.

Leader-ryhmän hallituksen tai muun päättävän elimen on noudatettava niin sanottua kolmikantaperiaatetta ja sen jäsenillä tulee olla säännöllinen vaihtuvuus. Päättävän elimen tulee koostua tasapuolisesti, eli kullakin yhden kolmanneksen edustus, seuraavien tahojen edustajista: 1) paikallinen julkinen hallinto, 2) yhteisöt (yhdistykset, suuret yritykset) ja 3) paikalliset asukkaat. Hallituksen tai muun päättävän elimen jäsenen yhtäjaksoinen toimiaika voi olla enintään kuusi vuotta. Halutessaan Leader-ryhmä voi päättää ja määrittää säännöissään, että yhtäjaksoista toimiaikaa voi jatkaa enintään kahdella vuodella, jos jäsen siirtyy päättävän elimen puheenjohtajaksi.

Leader-ryhmän työntekijöillä ja luottamushenkilöillä tulee olla riittävä Leader-toimintatavan osaaminen. Leader-ryhmällä tulee olla riittävä taloudellinen ja hallinnollinen osaaminen Leader-toimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen.

Paikallisen kehittämissstrategian sisältö ja arviointikriteerit

Paikallisen kehittämissstrategian tulee täyttää yleisasetuksen 32 artiklan 1 kohdan vaatimukset. Strategian ohjeellinen pituus on korkeintaan 20 sivua ja lisäksi liitteet. Hakemukseen ei tule liittää muita liitteitä, kuin tässä mainitut liitteet.

Strategian ohjeellinen sisällysluettelo:

1. Johdanto, strategian tavoitetila ja Leader-ryhmän tehtävät ja rooli paikallisena kehittäjänä
2. Tiivistelmä strategian valmisteluprosessista
3. Toiminta-alueen kuvaus ja nykytilan analyysi (sis. toiminta-alueen kartta)
4. Kehittämistarpeet (esim. SWOT-analyysin avulla)
5. Valitut kehittämisen painopisteet, tavoitteet ja niihin liittyvät toimet
6. Rahoitussuunnitelma
7. Toimeenpanon kuvaus (sis. aktivointi, yhteistyö ja verkostoituminen, viestintä, hallinto)
8. Seuranta ja arviointi

Liite 1: Kuvaus osallistavasta valmisteluprosessista

Liite 2: Dynaaminen verkostanalyysi

Liite 3: ELY-Leader yhteistyösopimus (sis. tukikelpoisen maaseutualueen kartta) (viimeistään 14.10.2022, maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa yhteistyösopimuksesta myöhemmin)

Liite 4: Kuntarahasitoumukset; (viimeistään 14.10.2022)

Liite 5: Rahoitettavien hankkeiden valintakriteerit (viimeistään 31.12.2022, maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa valintakriteereistä myöhemmin)

Hakemukseen tulee liittää myös Leader-ryhmän (yhdistyksen) säännöt, mikäli ne on päivitetty ensimmäisen hakuvaiheen jälkeen.

Strategian sisältövaatimukset ja arviointikriteerit on kuvattu tarkemmin liitteessä (Liite 3: Paikallisen strategian arviointikriteerit). Valintakomitea pisteyttää seitsemän kriteeriä: 1) toiminta-alueen kuvaus ja analyysi alueen kehittämistarpeista ja mahdollisuuksista, 2) strategian painopisteet ja tavoitteet sekä rahoitussuunnitelma, 3) strategian toimeenpanon hallinto, seuranta ja arviointi 4) alueen toimijoiden aktivointi, yhteistyö ja verkostoituminen, 5) uudistavuus ja innovatiivisuus paikallisesti, 6) osallistava valmisteluprosessi ja 7) strategia kokonaisuutena. Lisäksi hakemuksen tulee täyttää kolme muuta kriteeriä: toiminta-alueen määrittely, kuntarahasitoumukset ja dynaaminen verkostanalyysi.

Tukikelpoisen maaseutualueen määrittely

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää ELY-keskuksia ja Leader-ryhmiä määrittämään yhteistyössä yritys- ja hankerahoituksen sekä Leader-toiminnan tukikelpoisen maaseutualueen. Tukikelpoisen maaseutualueen määrittely tulee esittää ELY-Leader-yhteistyösopimuksessa, joka tulee palauttaa hakemuksen liitteenä viimeistään 14.10.2022. Maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa ELY-Leader-yhteistyösopimuksesta myöhemmin.

CAP-suunnitelman tukikelpoisen maaseutualueen määrittely tulee olla yhteneväinen ELY-keskuksella ja alueen Leader-ryhmillä. Aluetyypologian maaseutulokat (maaseudun paikalliskeskukset, kaupungin läheinen maaseutu, ydinmaaseutu, harvaan asuttu maaseutu) kuuluvat tukikelpoisen maaseutualueeseen. Kaupungin kehysalue voi kuulua maaseutualueeseen.

Sisempi ja ulompi kaupunkialue muodostavat kaupunkialueiden ytimen. Kaupunkialueista sisempi kaupunkialue ei voi kuulua tukikelpoiseen maaseutualueeseen. Ulompi kaupunkialue on alueluokituksen perusteella tiivistä pientalovaltaista ja maankäyttöään intensiivistä aluetta, eikä siten ole lähtökohtaisesti tukikelpoiseen maaseutualueeseen kuuluvaa. Mikäli kuitenkin alueilla katsotaan ulomman kaupunkialueen välttämättömästi liittyvän maaseutualueisiin, se voidaan alueilla määritellä tukikelpoiseksi alueeksi hyvin perusteluilla syillä. Kuitenkin alle 30 000 asukkaan kunnat voivat olla kokonaisuudessaan tukikelpoista maaseutualueita ELY-keskuksen ja Leader-ryhmän harkinnan mukaan.

Maa- ja metsätalousministeriö painottaa varojen jaossa harvaan asuttua ja ydinmaaseutua. Alueilla tulee huomioida tämä kehittämistarpeiden ja kehittämisstrategian kokoamisessa. Leader-ryhmien tulee huomioida edellä kuvattu myös kuntarahoituksen neuvotteluissa, jotta ei syntyisi tilannetta, jossa kuntarahoitus on neuvoteltu laajemmalla alue- ja asukasohjalla, kuin mille rahoitusta voidaan osoittaa.

Strategian rahoitussuunnitelma ja rahoituskehys

Strategian rahoitussuunnitelman tulee sisältää arvio julkisen CAP-rahoituksen kokonaistarpeesta strategiaa toteuttaviin toimiin. Haettava rahoitus tulee esittää yhteensä ja miten sen tavoitellaan jakautuvan painopisteittäin. Leader-ryhmä ei määrittele itse hakemansa toimintarahan määrää, vaan se määräytyy automaattisesti strategiaa toteuttaviin toimiin haettavan summan perusteella. Toimintarahan määrä on tietty prosentiosuus paikallista kehittämisstrategiaa toteuttavista toimita liitteenä 4 olevan laskentamallin (excel) mukaisesti. Toimintarahan määrä on määritelty yksinkertaistettujen kustannusmenettelyjen selvityksessä, joka valmistui 28.1.2022.

Rahoitussuunnitelmassa tulee esittää myös tavoite yksityisen rahoituksen osuudesta. Yksityisen rahoituksen tavoite on koko Suomen tasolla 35 prosenttia Leader-toimenpiteen kokonaisrahoituksesta. Yksityisen rahoituksen tavoitteen toteutumista tarkastellaan valtakunnallisesti - ei yksittäisen Leader-ryhmän tasolla.

Rahoitussuunnitelmassa on hyvä olla myös kuvaus ja perustelut siitä, miten strategian toteuttamisessa on tarkoitus hyödyntää muuta kuin CAP-rahoitusta.

Taulukko 1. Haettava CAP-rahoitus paikallista kehittämisstrategiaa toteuttaviin toimiin (euroa).

	EU (43 %)	Valtio (37 %)	Kunta (20 %)	Julkinen rahoitus yhteensä (€ ja %)	Yksityinen rahoitus (tavoite)	Kokonaisrahoitus yhteensä
Painopiste A						
Painopiste B						
Painopiste C jne.						
Strategiaa toteuttavat toimet yhteensä						
Toimintaraha	laskukaavan mukaan	laskukaavan mukaan	laskukaavan mukaan	toimintaraha-%		

Leader-ryhmän ja paikallisen kehittämisstrategian hyväksymispäätöksessä maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa Leader-ryhmän rahoituskehysten kaudelle 2023–2027. Rahoituskehys osoitetaan paikallista kehittämisstrategiaa toteuttaviin toimiin sekä toimintarahaan. Kun Leader-ryhmät ovat saaneet maa- ja metsätalousministeriön päätöksen, on niiden mahdollista päivittää strategiansa määrällisiä tavoitteita vastaamaan saatua rahoituskehystä. Maa- ja metsätalousministeriö ohjeistaa tästä myöhemmin.

CAP-suunnitelmaesityksessä Leader-toimenpiteen rahoitukseen on varattu 230 miljoonaa euroa julkista rahoitusta, josta EU:n osuus on 43 prosenttia, valtion osuus 37 prosenttia ja kuntien osuus 20 prosenttia. Rahoituskehyksissä tästä osoitetaan osa, osa jätetään jaettavaksi kauden aikana kehystarkistuksessa ja osa jätetään jaettavaksi valmistelutukena seuraavan kauden strategioiden valmisteluun.

Toimintaraha, eli yleisasetuksen 32 artiklan 1(c) kohdan mukainen strategian ja sen toiminnan edistämisen hallinnointi, seuranta ja arviointi, mukaan lukien sidosryhmien välisen yhteydenpidon helpottaminen, voi olla korkeintaan 25 prosenttia strategian julkisen rahoitusosuuden

kokonaismäärästä. Toimintarahassa otetaan käyttöön yksinkertaistettu kustannusmalli, jossa toimintarahalle on määritelty kiinteämääräinen prosenttiosuus strategian kokonaisrahoituksesta.

Leader-valintakomitean tekemään esitykseen ryhmän rahoituskehiksestä vaikuttaa paikallisten kehittämisstrategioiden laatu tässä hakuohjeessa kuvatuilla kriteereillä arvioituna sekä toiminta-alueen asukasmäärä painotettuna ydin- ja harvaan asutun maaseudun asukkailla. Rahoituskehiksessä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan myös alueen erityispiirteet, kuten yhdistyvät Leader-ryhmät, alueen kaksikielisyys ja pitkät välimatkat.

Leader-ryhmien kehystarkistuksessa noin rahoituskauden puolivälissä Leader-ryhmien on mahdollista hakea lisää rahoituskehystä. Lisäkehystä voi saada, jos strategian toteutuminen on edennyt hyvin. Lisäkehys myönnetään myöhemmin tarkennettavien kriteerien perusteella.

Hakemuksen jättäminen

Leader-ryhmän paikallinen kehittämisstrategia ja liitteet 1 ja 2 tulee toimittaa sähköisesti selkeästi nimettyinä pdf-tiedostoina osoitteeseen kirjaamo.mmm@gov.fi viimeistään 23.6.2022 klo 16.15. Hakemuksen saatteessa tulee kuvata, millä tavoin haun ensimmäisen vaiheen palaute on otettu huomioon.

Liitteet 3 ja 4 tulee toimittaa viimeistään 14.10.2022 ja liite 5 viimeistään 31.12.2022. Hakemukseen ei tule liittää muita liitteitä, kuin tässä mainitut liitteet.

Liite 1: Kuvaus osallistavasta valmisteluprosessista

Liite 2: Dynaaminen verkostanalyysi

Liite 3: ELY-Leader yhteistyösopimus (sis. tukikelpoisen maaseutualueen kartta; MMM ohjeistaa yhteistyösopimuksen laatimisesta myöhemmin)

Liite 4: Kuntarahasitoumukset; yhtenä pdf-tiedostona

Liite 5: Rahoitettavien hankkeiden valintakriteerit (MMM ohjeistaa valintakriteereiden laatimisesta myöhemmin)

Lisätietoja

Erityisasiantuntija Laura Jänis, puh. 0295 162 090, laura.janis@gov.fi; neuvotteleva virkamies Leena Anttila, puh. 0295 162 240, leena.anttila@gov.fi; neuvotteleva virkamies Sanna Sihvola, puh. 0295 162 264, sanna.sihvola@gov.fi.

Osastopäällikkö

Minna-Mari Kaila

Erityisasiantuntija

Laura Jänis

Liitteet

Liite 1: Lista Leaderiä koskevista EU-säädöksistä ja keskeiset artikkelit yleisasetuksesta

Liite 2: Leader-toimenpide CAP-suunnitelmaesityksessä

Liite 3: Paikallisen strategian arviointikriteerit

Liite 4: Toimintarahan laskentamalli

Jakelu

1. vaiheen hakemuksen jättäneet hakijat (Leader-ryhmät)

Tiedoksi

Maa- ja metsätalousministeriön, Ruokaviraston ja ELY-keskusten Leader-yhteyshenkilöt
Leader-valintakomitea

VN/705/2022-MMM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: